Fatih İstanbul'da

M. TURHAN TAN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1699
EDEBÎ ESERLER: 878

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-118-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Ebru Güroğulları

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

M. Turhan Tan: (7 Mart 1885- 25 Aralık 1939) Asıl adı Mehmet Samih Fethi'dir. 1885 yılında babası Ahmet Fethi Bey'in İstinaf Mahkemesi Ceza Reisliği görevi sırasında Diyarbakır'da doğdu. Aslen Sivaslı tanınmış bir ailenin çocuğu olarak eğitiminin yanı sıra Arapça ve Farsça özel dersler aldı. Üsküp'te kısa bir süre edebiyat öğretmenliği görevinde bulundu. Samsun, Amasya tahrirat müdürlüklerinde, Remadiye, Yalvaç kaymakamlıklarında, Çorum ve Kayseri mutasarrıflıklarında bulundu. Kurtuluş Savaşı sırasında Sivas milletvekilliğine seçildi. 1922 yılından sonra kendini basın ve yayın işlerine verdi. 1939 yılında iki ay kadar süren hastalığının ardından vefat etti. Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi.

M. Turhan Tan, edebiyat yaşamına aruz vezniyle yazdığı şiirleriyle başlar. Tasvir-i Efkâr ve Tercüman-ı Hakikat gazetelerinde "S.", *Servetifünun* dergisinde "Bedrettin Mümtaz", "Halil Rüştü", *İçtihat* ve *Rübab* dergilerinde kendi adını kullanarak şiirler ve yazılar yayımladı. Hayat ansiklopedisinde "M. S." Adıyla yayımlanan maddeler de M. Turhan Tan'dı. Asıl ününü M. Turhan Tan adıyla yazdığı tarihî romanlarıyla yakalar. *Akından Akına*, Cem Sultan Fransızcaya; *Piçler*, *Osmanlı Rasputin'i Cinci Hoca* Yunancaya; *Hürrem Sultan* Fransızca, Yunanca ve Almancaya çevrilmiştir.

Eserleri:

Roman:

Akından Akına (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1936)
Alafranga Bir Hanım, (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1329)
Âli Maceralar (İstanbul Matbaası, İstanbul 1330)
Büyücü Karı (Hürriyet Matbaası, İstanbul 1330)
Cehennemden Selam (İktisat Matbaası, İstanbul 1928)
Cem Sultan (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1935)
Cengiz Han (İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1962)
Devrilen Kazan (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)
Düğün Gecesi Sağır Güveyin Muaşakası, Mesai Matbaası, İstanbul 1330)
Gönülden Gönüle (Agâh Sabri Kitaphanesi Milliyet Matbaası, İstanbul 1931)
Hint Denizlerinde Türkler (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)
Hürrem Sultan (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1937)
Kadın Avcısı (İstanbul Matbaası, İstanbul 1933)
Kâfir Hakikat (Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul- Tarihsiz)
Krallar Avlayan Türk (Yüksel Matbaası, İstanbul 1944)
Kurnaz Kız (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1330)
Maruf Aynalı Necibe'nin Kızı (Hürriyet Matbaası, İstanbul 1330)
Nedime (Âlem Matbaası, İstanbul 1312)
Osmanlı Rasputini Cinci Hoca (İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1962)
Safiye Sultan (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)
Sevinç Han (Agâh Sabri Kitaphanesi Milliyet Matbaası, İstanbul 1933)
Timurlenk (İstanbul Matbaası, İstanbul 1935)

Üç Ay Yatakta (Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1934)
Viyana Dönüşü (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1937)
Yenge Hanım (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1330)
Zifaf Gecesi Harem Ağasının Muaşakası (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1329)
Avareler
Baht İşi (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Benli Mehmet (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Bir Avuç Kül (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Deli (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Niçin (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Paşalar, Paşazadeler
Piçler (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)

Masal:
Alaeddin ve Sihirli Lamba Hikâyesi (Sudi Kitaphanesi, İstanbul- Tarihsiz)

Biyografi:
Atatürk (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)
Mehmet Akif (Bozkurt Basımevi, İstanbul- Tarihsiz)

Gezi:
Avrupa Notları (Sühulet Kitabevi, İstanbul 1938)
Balkan'da Karagöz Neler Görmüş (Yeni Osmanlı Matbaası, 1330)
Karagöz Neler Görmüş Edirne'de (Yeni Osmanlı Matbaası, 1330)

Derleme- İnceleme:
Tarihte Türkler İçin Söylenen Büyük Sözler (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1936)
Tarihî Musahabeler (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul)

İLK GİRİŞ GÜNÜ

Set yıkılmıştı, sel yürüyordu. Artık ne ilahî ne beşerî hiçbir kuvvet bu seli durduramazdı. İkinci Murad'ın genç oğlu Sultan Mehmet, atın üzerinde boynunu ileriye doğru uzattı, elini gözlerinin üstüne siper koydu, Topkapı'dan içeriye harıl harıl akan zafer seline baktı ve sonra başını Sadrazam Halil Paşa'ya çevirdi:

"İşte," dedi, "şehir alındı. Sen bu iş olmaz, diyordun. Meramın elinden ne kurtulur lala?"

Ve sapsarı kesilen vezirin bu endişeli vaziyetiyle alakalanmadı, Akşemsettin'le konuştu:

"Bu büyük şehir kuruldu kurulalı tam yirmi sekiz kere sarıldı. Kayserler elinden alınmak istendi, fakat Tanrı bu şerefi bana nasip etti. Yirmi dokuzuncu muhasarayı ben yaptım, İstanbul'u ben aldım.[1]"

Akşemsettin, uzun tespihi, kalın bir çile ipek devşirir gibi kolaylıkla avuçları içinde toparladı. Peygamberin İstanbul'u fethedecek askerle onların başbuğunu metheden hadisini okudu:

"Tedbiriniz," dedi, "takdire uygun düştü. Fatih oldunuz. Kutlu olsun."

Genç hükümdarın taşıdığı heyecan birden çoğalmış gibiydi, gözleri parlıyor, dudakları titriyor, göğsü kabarıp iniyordu. Bu hâl ve hâlet içinde Akşemsettin'e cevap verdi:

---

[1] Bizans-Şarkî Roma'ya payitaht olmadan önce- Puzanyas, Alsipyat ve Makedonyalı Filip'in generali Leon ile Roma imparatorları Sever, Maksim, Konstantin taraflarından sonra da Tomas ve Tornicius adlı serkerdeler Aleksi Komnen ve Mişel Paleolog, Bulgarlar kralı Paganos ve Simeon, İran hükümdarı Hüsrev ve Avar kralı, İslâv despotu Krumus, Rus sergerdeleri Dir ve Askold, Venedikli Dendol kumandasında Latinler, yedi defa Araplar, dört kere Türkler tarafından muhasara edilmişti. Fatih'İn müspet netice veren muhasarası, Türklerin yaptığı teşebbüslerin beşincisidir.

"Bana bir ad verdiniz, yüreğimi fethettiniz, bundan sonra Fatih diye anılmak isterim."

Onlar konuşurlarken sel, o muazzam ve muhteşem sel, birbirini takip eden tarih satırları gibi, akışına devam ediyordu. Önüne tesadüf eden engelleri silip süpüren her coşkun su gibi bu zafer selinin de taş, demir, ağaç ve hayat neye rast gelirse devirip geçtiği uzaktan akseden karışık uğultudan anlaşılıyordu.

Genç Fatih, bir aralık gözlerini kapadı, bu uğultuyu dinledi. Bizans, 1125 yıldan beri Şarkî Roma'ya payitahtlık eden büyük şehir, sanki ev ev, köşe köşe, mahalle mahalle yıkılıyor, çöküyor, kayboluyordu. Kulaklara akseden uğultuda böyle derin ve umumî bir inhidamın iniltisi seziliyordu.

Fatih, bu iniltiye dayanamamış gibi göründü. Yüzünü yanı başında duranlardan Zağanos Paşa'ya döndürdü:

"Şehir," dedi, "yıkılmasın, canım sıkılır."

O, imanlı bir sesle efendisini temin etmekte acele gösterdi:

"Türkler, şehir almayı bildikleri kadar aldıkları şehirleri korumayı da bilirler. İstanbul'un tek bir taşı yerinden düşmeyecektir sultanım."

Fatih, başını salladı:

"Bunu ben de bilirim ama şehirde yetmiş iki buçuk milletten adam var. Olur ki içlerinden bir kendini bilmez çıkar, askere taş atar, asker de gazaba gelir, yanlış bir iş işler."

Zağanos'un cevabı kısa oldu:

"Türk'ün keremi gazabından büyüktür."

Bu mevzu üzerine belki biraz daha konuşulacaktı. Lakin doludizgin sökün eden bir sipahinin getirdiği haber, Fatih Sultan Mehmet'i ve yanındakileri yeni bir münakaşaya sürükledi. Haberci atlı, "müjde sultanım" diye başlayarak şunları söylemişti:

"Elli yiğit yaldızlı kapıdan şehre girdi, bir alay çeri de Eğrikapı'yı devirdi, düşmanı tepeleye tepeleye ilerlemeye başladı."

O dakikaya kadar hücumun sıklet merkezi Topkapı sanılıyordu, zafer selinin oradan fürce[2] bulup köhne Bizans'a doğru akıp gittiği zannolunuyordu. Sipahinin verdiği haber, başka noktalardan da şehre girildiğini gösterdiğinden artık orada beklemek doğru olamazdı. Bu sebeple Fatih, Zağanos'a sordu:

---

[2] Girilecek yer, boşluk, açıklık.

"Ne yapalım şimdi?"

"Ferman şevketli hünkârındır. Ordunun izinde yürüyelim."

Büyük Türk ordusuna koca bir çağı kapayıp yeni bir çağın şafağını örmek yolunu göstermiş, ihtiyar tarihe taze bir istikamet vermiş olan genç Fatih, şimdi o ordunun izinde yürüyordu, değişen tarihin -henüz müphem ve karmakarışık olan- yüzünü seyre gidiyordu.

O, içinde tam elli üç gün heyecandan çırpınıp durduğu çadırından uzaklaşırken, Topkapı'dan şehre girmekte olan fırkaların da sonu gelmiş gibiydi, Türk gücü önünde demir bir engel olmaktan çıkıp açık bir kucağa çevrilen meşhur kapının önündeki hendeklerde yalnız şehitler yatıyordu.

Fatih, o demir kapıyı açık bir kucağa çevirebilmek uğrunda canlarını feda eden bu küme küme şehidin yanına varınca duraladı, ellerini göğe kaldırdı, uzun uzun dua etti. Yanındakilerde atlarından inmişler, tarihte bir dönüm yaratmak ve Türk destanına muhteşem bir sayfa katmak için ölen bu mert insanların önünde secdeye kapanmışlardı. Başta hünkâr olmak üzere herkes biliyordu ki, İstanbul'un hakikî fatihleri bu ölülerdi ve yeni tarih, onların mübarek kanlarıyla örülüyordu.

O sebeple gösterilen saygı hem yerinde hem samimî idi. Orada dudaklar değil, yürekler dua ediyordu. Bunlar değil, ruhlar secdeye varıyordu. Fakat vazife ileride idi, alınan şehir, kaybolmuş nizamını bulabilmek için Fatih'i bekliyordu. Hünkâr, işte bundan ötürü şehitleri selamlamak rasimesine[3] nihayet verdi, atını hendeklerden atlattı ve şehre girdi.

Sel yürümüş, bütün İstanbul'u kaplamıştı. Fatih, yol üzerinde yalnız kendini selamlayan askerlere rast geliyordu. Bununla beraber kulaklara Türk askerinin zafer şarkılarından başka bir ses, karışık bir uğultu daha çarpıp duruyordu. Genç hükümdar, kaynağı görünmeyen bu sesin mahiyetini anlamak için sabırsızlandı, Zağanos Paşa'ya sordu:

"Bu gürültü ne?"

"Ayasofya'da, Boğa Meydanı'nda toplanan şehirlinin yaygarası olsa gerek.[4]"

"Ne diye evlerine kapanmazlar da oralara yığılıp bağrışırlar?

---

[3] Tören, merasim.

[4] Boğa Meydanı, şimdi Tavukpazarı denilen yerdir.

Zağanos gülümsedi:

"Bizanslılar bizim ancak Boğa Meydanı'na kadar ilerleyeceğimize inanırlar. Güya biz oraya varınca bir melek görünecek, Konstantin direğinin[5] ayağında oturanlardan birinin eline gökten getirdiği kılıcı verip 'İlahî ümmetin' öcünü almasını emredecek, halk da bu emirle galeyana gelip bizi şehirden, hatta Anadolu'dan sürüp çıkaracak. Şimdi bir sürü gafil, o meydanda gökten inecek meleği bekliyor. Daha gafil olanlar da Ayasofya'ya sığınarak bizim sürülüp çıkarıldığımız müjdesini orada almaya hazırlanıyor! Ele geçirdiğimiz tutsakların hepsi, bizim şehre girişimizde böyle yapılacağını söylemişlerdi."

"Öyle ise hızlanalım, bekledikleri meleğin Edirne'den geldiğini zavallılara gösterelim. Onlar bir melek bekliyorlardı, biz yüz bin melek halinde geldik!"

Zağanos doğru söylüyordu. Çünkü Bizanslılar, Türk gücüne kendi güçleriyle ve Türk kılıcına kendi kılıçlarıyla karşı koyamayacaklarını anladıkları için hurafelere bel bağlamışlar, göklerden ve ne idükleri belirsiz ölülerden yardım beklemeye koyulmuşlardı.

Bir milletin uçuruma düşmesinde, bir devletin göz göre göre batmasında ne gibi amillerin müessir olduğunu tebarüz ettirmek için bu nokta üzerinde bir nebze durmak isteriz: Osmanlı Türklerinin İstanbul'u son defa muhasara ettikleri sırada Bizanslılar arasında çeşit çeşit hurafeler yaşıyordu. Halk, İstanbul'u alacak yabancı bir milletin bu kapıdan gireceğine inandığından İmparator Bazil, nesilden nesle korku ve heyecan devreden bu akideyi kökünden kurutmak fikriyle kapıyı ördürdü. Fakat muhasara sırasında -Türk ordusuna baskın yapılmak maksadıyla- kapı açılmıştı ve elli yiğit Türk bu fırsatı kaçırmayarak oradan -ilk fatihler olmak üzere- girivermişlerdi!

Yine Rumlar, Morenos adlı evliyadan bir adamın İstanbul'u sükûta mahkûm ettiğini söylerlerdi. Güya o aziz, yaman bir ustalıkla ok atan bir milletin şehri alacağını söylemiş imiş. Bizanslılar, bu mahir okçuların Türklerden başkası olamayacağına iman besliyorlardı. Hurafeler arasında Akil Leon'un şimdiki Sarayburnu yakınlarından bulunduğu rivayet olunan iki kitabesi de vardı. Ne kitabeleri gören ne de onları okuyan bulunmadığı hâlde bütün Bizans halkı Akil Leon'un şehir için pek yakın bir sukut[6] tarihi tespit ettiğine inanıyordu.

---

[5] Çemberlitaş

[6] Düşme.

Güya o kitabelerden biri patriklerin, öbürü de imparatorların adlarını ihtiva eder dairelerle dolu olup sonlarında boş olarak birer halka kaldığından Bizans'ın sükût günleri yaklaşmış imiş.[7]

Başka bir rivayete göre de Paleologların başı olan İmparator Birinci Mişel bir falcıya gider, kendi çocukları ve torunları zamanında imparatorluğun akıbetinin ne olacağını sorar, falcı da sadece: "Mamaimi" deyip susar. İmparator, bir mana ifade etmeyen bu kelimeyi şuna buna tefsir ettirir ve kendi neslinden o kelimedeki harflerin sayısınca imparator gelip sonuncusunun zamanında İstanbul'un elden çıkacağı haberini alır!

Azmi saran, iradeyi çürüten, ruha fütur ve meskenet veren bu batıl inanışlar arasında Zağanos'un söylediği hurafe de vardı ve halkın bir kısmı bu hurafeye iman edip Türklerin ancak Boğa meydanına kadar gelebileceklerine, orada bir meleğin delaletiyle şevke gelecek Bizanslılar tarafından geri püskürtüleceklerine inanmak gafletini gösteriyordu.

Bunlara mukabil Türkler arasında bir akide hüküm sürüyordu. Onlar Hazreti Muhammed'in ashabıyla şöyle bir konuşma yaptığına inanıyorlardı. Peygamber bir gün dostlarına soruyor:

"Bir tarafı karaya, iki tarafı denize bakan büyük bir şehirden bahsolunduğunu işittiniz mi?"

"Evet, ya Resul Allah!"

"Bu şehir Müslümanlar tarafından zapt olunmadıkça kıyamet kopmayacaktır. Ümmetimden yetmiş bin kişi o şehre: 'Lailaheillallah' ve 'Allahuekber' diyerek hücum edeceklerdir, o vakit denize nazır burçlardan biri yıkılacak, ikincisi de biraz sonra düşerek gazilere yol açılacaktır."

Türkler, İstanbul'u alacak askerin 'En iyi asker' ve onlara başbuğluk eden kimsenin 'en iyi emir' olduğunu müjdeleyen hadisin de bu muhavere sırasında Muhammed'in ağzından çıktığını söylüyorlardı.

---

[7] Topkapı sarayında Osmanlı hükümdarlarının isimlerini ihtiva eden iki büyük levha vardır. Bunların dolmasıyla beraber Osmanoğulları sülalesinin batacağına o sülaleye mensup olanlar inanırlardı. İkinci levha, İkinci Abdülhamid'in adıyla doldu ve Sultan Reşat ile ondan sonra geleceklerin isimlerini yazmak için üçüncü bir levha açıldı. Sultan Reşat, sarayda yerleşen o akide yüzünden elemlenmiş ve "Eyvah, sülalemiz batıyor," demişti. Fakat nedimleri: "Efendimiz ilk meşrutiyet hükümdarısınız, yeni bir devir açıyorsunuz," diye onu teselli ettiler. Lakin hadiseler, garip bir tesadüf olarak, herifin endişesini doğru çıkardı!

Görülüyor ki, Bizanslılar aczin, füturun[8], dalaletin ve meskenetin ruhlara getirdiği menfi bir iman ile yaşıyorlardı. Türkler ise kudretin, kuvvetin ve millî azamete itimadın muhakkak olan bir itikadıyla hareket ediyorlardı. İşte İstanbul'un Bizanslılar elinden çıkıp Türklerin eline geçmesindeki sebeplerden en mühimi!

Fatih Sultan Mehmet, tek bir saniye zihnini işgal eden bu gülünç mevzuyu hemen bırakmış ve sokakları atına çiğnete çiğnete şimdiki Beyazıt meydanına gelmişti. Burası, o tarihte 'Öküz Meydanı' adını taşıyordu ve çok genişti. Yangın kulesinin bulunduğun yerde Birinci Teodos sütunu vardı, İkinci Teodos'un heykeli ile büyük bir zafer takı da yine orada bulunuyordu.

Fakat meydan, Fatih'le yanında bulunan kalabalığın oraya gelişi anında hakiki bir mahşer halinde olup galiplerle mağluplar orada birbirlerine karışmış ve tarihin eşini pek az gördüğü bir sahne vücuda gelmişti. Ağlayan kadınların gözlerini şefkatle silen, bayılıp ayılan ve ayılıp bayılan genç kızlara teselli veren, analarını babalarını kaybetmiş çocuklara peksimet dağıtan Türkler, aynı zamanda eli silah tutabilecek gençleri ve bilhassa müsellah[9] kimseleri yaman bir hızla yakalayıp ikişer ikişer ipe bağlıyorlar, geriye gönderilmek üzere kümeliyorlardı.

Fatih, insanlık borcuyla zafer hakkını mertçe telif eden askerlerinin akışları arasında Öküz meydanını geçti, Çemberlitaş sahasına ulaştı. Orada da aynı manzara vardı. Kadınlar ve çocuklar okşana okşana evlerine, gençler ve silahlılar esir karargâhına sürülüyordu. Büyük sütunun dibinde gökten inecek meleği bekleyenler, hakiki melaikenin kimler olduğunu artık anlamışlar ve kaybolan akıllarını yavaş yavaş başlarına devşirmeye koyulmuşlardı.

Bununla beraber, mahşer devam ediyordu ve Fatih'le yanındakiler güçlükle aşağı inebiliyorlardı. Nihayet Ayasofya göründü, genç hünkârın heyecanı son hadde geldi ve eli ihtiyatsız bir temayülle kılıcının kabzasına gitti. Ne Öküz meydanındaki sütunlar, heykeller, ne Konstantin abidesi onu Ayasofya'nın görünüşü kadar heyecanlandırmamıştı. Büyük yapıda, miskin asırların kubbesine yığdığı şerefsizlikten kurtulmak için kendisini bekleyen bir eda seziyor ve ona doğru kalabalığı yararak, gürültüyü susturarak süzülüyordu. Mabedin

---

[8] Umutsuzluk, usanç.

[9] Silahlı.

önü ve içi insanla dolu idi. Hünkâr, ölüm bekleyen mağluplarla hayat ve necat veren galiplerin şu durumunu kuvvetlendirmek, Türkün yıkıcı ve öldürücü değil, yapıcı ve kurtarıcı olduğunu kendi gür sesiyle haykırmak için acele ediyordu. Mabedin kapısı önünde attan inmeye hazırlanırken dilinde hep o haykırışın kelimeleri toplu bulunuyordu. Fakat başı külahlı, beli kemerli, eli teberli[10] bir derviş birden onu karşıladı, mülahazasını şöyle bir hitap ile baltaladı:

"Bizi çiğneyip geçme ulu hünkâr. Bu büyük galebeyi sana bizim duamız kazandırdı. Hakkımızı unutma!"

Genç hükümdar, Türk gücünün azametini küçülten bu küstah telakkiyi, galiplerle mağlupların gözü önünde yıkmakta tereddüt etmedi, elini kılıcına götürdü ve bağırdı:

"Siz de bunun hakkını unutmayın. Kılıç olmasa tespihin sesini ancak çekenler duyar derviş!"

Ve attan sıçrayıp mabede girdi, dokuz asrın orada eşiklere kapanıp ayağını öptüğü, duvarlara işlenmiş yaldızlı imparator resimlerinin canlanarak ve yerlere inerek kendine: 'Hoş geldin!' dediklerini kuruntuluyor, heyecandan gözleri karara karara ilerliyordu.

Allah'ı, İsa'yı, İncil'i, Katolikliği ve ortodoksluğu, inhizam[11] acısını, hayat endişesini ve her şeyi unutup onu temaşaya dalan mabetteki mağluplar da yepyeni bir heyecan geçiriyorlar ve genç hükümdarın attığı her adımda taze bir devrin canlandığını sezip istiğrakımsı[12] bir hâlete kapılıyorlardı.

Fatih, kısa bir ceht ile heyecanını yendi, kollarını göğsüne kavuşturarak meşhur mabedin güzelliklerini seyre başladı. Yılan şeklindeki mermer, gül renginde çizgili Sinada mermeri, Lakonya'nın yeşil mermeri, Habeşistan'ın mavi mermeri, Boğaziçi'nin beyaz mermeri, Tesalya ve Epir'le Mısır'ın graniti gibi en nadir taşlarla süslü olan mabedin istinat etmekte olduğu yüz yetmiş direk, Balebek güneş mabedinden getirilme ve kırmızı samakiden yapılma altmış sekiz muhteşem sütun, onun gözlerine ayrı ayrı cila ve haz veriyordu.[13]

Gözü, mabedin muhitinden kubbesine çevrilince heyecanı tazelendi. Yeryüzünde eşi olmayan o meşhur kubbeyi kendi başını süslemeye müştak semavî bir taç gibi görmüştü. Mağrur ruhundan

[10] Balta.

[11] Basılıp ezilme.

[12] Gark olmak, dalmak.

[13] Bu sahnenin tasviri Hamer'den alınmıştır.

zihnine doğru çıkan bu vehmi yine hızla giderdikten sonra, İncil sahiplerinin, Havvariyun'un, Meryem'in kubbeyi çevreleyen resimlerini ve o küme küme mozaikleri yakından görmek istedi, merdivenleri tırmandı, üst kata kadar çıktı.

42 metre yükseliş yüzünden mabedin zemininde kalanlar biraz küçük görünüyordu. Fakat kubbe bu irtifasında[14] üstünde göz kamaştırıcı bir azamet belirtiyordu. Fatih, kasnak seviyesinde 32 metrelik bir kutur[15] çizen ve kaidesinden yukarıya doğru 15 metrelik bir irtifa belirten kubbeyi uzun uzun gözden geçirdi, kasnak üzerindeki 40 pencereyi birer birer saydı, sonra dört köşeye çizilmiş olan büyük melek resimlerini süzmeye koyuldu.

Melek! Tanrı ile sıkı bir temasta bulunduklarına inanılan bu kutsî mahlûklar lahut âleminde dolaşırlar ve yaşarlardı. Bunları görmek insan gözlerine müyesser olmuş saadetlerden değildi. O hâlde şu resimler neyi ifade ediyordu?

Bu sualin cevabı onun dudaklarında müstehzi bir tebessüm oldu. Onları ve bütün diğer resimleri örttürmeyi ve yerlerine mutlak kudreti, her zerrede hissolunan büyük varlığı hatırlatacak levhalar asmayı tasarlamıştı. Fakat ilhamlarını vahimeden[16] alan ressamların hünerverliklerini candan takdir ettiği için o eserlerin yok edilmesine kıyamıyordu. Bu sebeple mabetteki resimleri parçalatmayı değil, perdelemeyi düşünüyordu.

Kubbeden inerken ressamlık sanatına karşı derin bir sevgi de beslemeye başlamıştı. İlk fırsatta yüksek bir sanatkâra kendi resmini yaptırmak ve bu suretle resim düşmanlığına düşmanlığını göstermek istiyordu.

Aşağıda artık sükûn ve tabiri caiz ise nizam vardı. Mabede sığınan mülteciler, yürek emniyeti hâsıl etmişler, ağlayıp hırlamayı bırakmışlar, evlerine dönmeye hazırlanmışlardı. Ordu zabitleri, artık Osmanlılaşan bu adamları yuvalarına kavuşturmak için tedbir alıyorlardı.

Fatih, büyük mabedin hemen temizlenmesi emrini vererek dışarı çıktı ve birden irkildi. Bir yeniçeri avludaki mermerleri koparmaya çalışıyordu. Bu, şüphe yok ki, maksatsız bir hareketti, orada bir şey

---

[14] Yükseklik.

[15] Daire ve kürede çap.

[16] Vehim veren.